

Voorwoord

.....
HANS VERHEES

BBC-quiz *Q.I.* (Quite Interesting) heeft als doel de deelnemers, meestal komieken en acteurs, de meest interessante antwoorden te laten bedenken op vragen die feitelijk niet te beantwoorden zijn. De vragen zijn moeilijk en de feitjes vaak zo specifiek dat je haast een encyclopedisch verstand moet hebben om de antwoorden te weten. Om tot dit soort feitjes te komen, wint de redactie van dit programma regelmatig inlichtingen in bij wetenschappers over de hele wereld. In het kader van de wetenschappelijke bodem van het programma maakte in een uitzending op 2 december 2011 Asimo, de meest geavanceerde robot van het moment, zijn opwachting. Presentator Stephen Fry voerde een gesprek met Asimo, die daarna een rondje door de studio rende (een opmerkelijke mechanische prestatie, aangezien hij daarbij met twee voeten van de grond moet komen) en danste met comédienne Jo Brand.

Op zich geen schokkend nieuws. Wel interessant waren de opmerkingen van de quizkandidaten na de show van Asimo. Jo Brand stelde zijn stem “chilling” te vinden, juist omdat die niet mechanisch en te menselijk was en collega-komiek David Mitchell ging nog een stapje verder: “I think it would have been more re-assuring if its dancing was sort of like robotic dancing, rather than trying to be human. I find its attempts to be human tragic.” Hoewel Mitchell natuurlijk een grap maakte, is de boodschap van beiden duidelijk; Asimo is te menselijk. En dat is raar, eng zelfs misschien. De grens tussen mens en machine vervaagt namelijk, zo werd hier erg duidelijk. En hoe

dient de mens daarop te reageren? Is deze ontwikkeling positief of negatief? En wat betekent een toenemende ‘mechanisering’ van het lichaam en misschien wel de geest voor de menselijke identiteit? Is een ‘mechanisch’ mens nog wel een mens?

Frame probeert gelijke tred te houden met maatschappelijke en theoretische ontwikkelingen, en gaat daarom in dit nummer in op precies die vragen, door zich te richten op het posthumanisme. Academische vertegenwoordigers van deze stroming houden zich hier mee bezig sinds de jaren '90, toen N. Katherine Hayles in haar boek *How We Became Posthuman* verklaarde dat de mens door allerlei technologische ontwikkelingen in feite een ‘post-mens’ was geworden. Wij menen voor dit nummer enkele van de meest interessante onder deze academici te hebben gestrikt.

Zo opent Francesca Ferrando met een krachtig statement over de methodiek van posthumanistisch onderzoek en een mooie opmaat naar de andere artikelen. Tom Idema is de eerste die volgt, met een artikel waarin hij een kijkje biedt in het “Human Genome Project” waarin het modificeren van het menselijk DNA centraal staat. Hij onderzoekt dit controversiële project aan de hand van het literair werk van Kim Stanley Robinson. Dat posthumanisme vele vormen kent, bewijst vervolgens het interview met Manuela Rossini, directeur van het Institute of Advanced Study in the Humanities in Bern, die pleit voor het loslaten van de koppeling tussen mens en machine. Via de koppeling tussen mens en dier poogt zij in haar werk tot een nieuwe vorm van ethiek te komen. De stroming van posthumanisme waar Rossini stelling tegen inneemt, de stroming die het menselijk leven wil ‘verbeteren’ door er technologie op los te laten, is juist degene die wordt onderzocht door zowel Tom Idema als Kiene Brillenburg-Wurth en Inge van de Ven. Zij kijken in hun artikel naar de mogelijkheid het menselijk leven eeuwig te verlengen via verschillende vormen van literatuur. In de categorie ‘Masterclass’ ditmaal bijdragen van Sara Luco, die een artikel schreef over Mapuche-indianen en hun identiteit in een postkoloniale context, en Lode Lauwaert, die met zijn stuk voort lijkt te borduren op de thematiek van de vorige *Frame*. Hij gaat in zijn stuk namelijk in op Roland Barthes’ studie van het werk van Markies de Sade.

Verder is het gepast op deze plek stil te staan bij het leven en werk van Prof. Dr. Douwe Fokkema. Fokkema stond aan de basis van de opleiding Literatuurwetenschap aan de Universiteit Utrecht en was er van 1981 tot 1996 hoogleraar. Samen met Elrud Ibsch schreef hij in 1984 het standaardwerk *Het modernisme in de Europese letterkunde* en in 2006 werd hij benoemd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau. In

augustus 2011 overleed deze grote literatuurwetenschapper. In deze *Frame* ook een bespreking van zijn laatste werk, *Perfect Worlds: Utopian Fiction and the West*, door Sven Vitse.

Rest mij alleen nog David de Kam hartelijk te bedanken voor zijn hulp bij het tot stand komen van dit nummer. Hij was betrokken bij het interview met Manuela Rossini en heeft als specialist op de achtergrond de redactie bijgestaan met raad en daad. “Narrating Post-Humanism” is op deze manier een bijzonder en veelzijdig nummer van *Frame* geworden. Wellicht maakt het de vervagende grens tussen mens en machine, die in alle artikelen en de aflevering van *Q.I.* wordt geconstateerd, wat minder ‘chilling’, of misschien juist wat meer. Ik hoop in ieder geval, en de gehele *Frame*-redactie met mij, dat u er veel plezier aan beleeft.